

BUITEN

15^E JAARGANG N^O. 28.

ZATERDAG 9 JULI 1921.

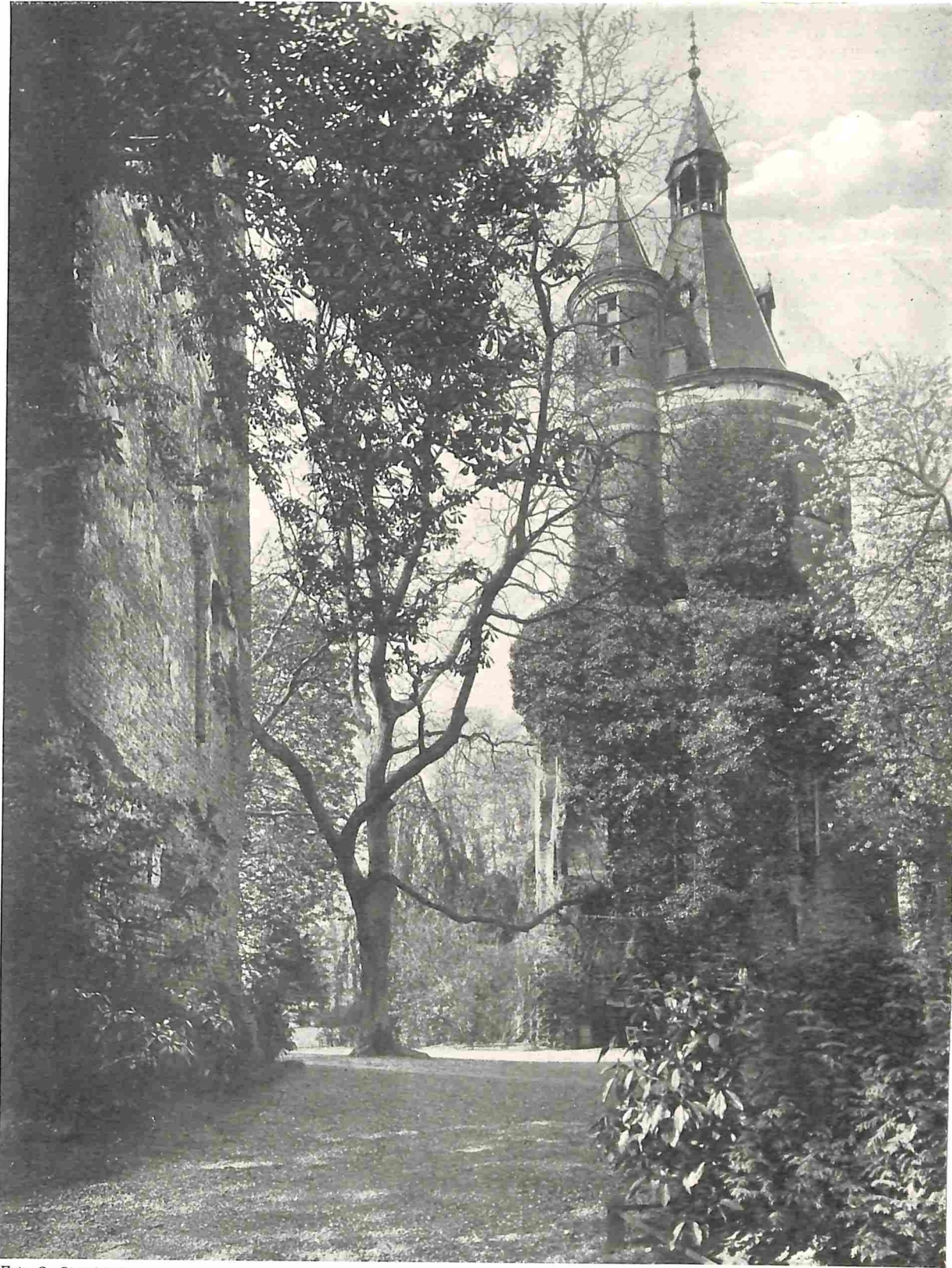

Foto C. Steenbergh.

BIJ DE RUÏNE VAN DUURSTEDE.

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

LIEN (I), UIT HET FRANSCH VAN ANDRÉ LICHTENBERGER, VERTAALD DOOR E. A. C. BUNK.	BLZ. 326
DELFT'S SCHOONHEID BEDREIGD	„ 327
DE RUÏNE VAN DUURSTEDÉ, DOOR MR. A. LOOSJES, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 325, 328—330
EEN CHINEESCHE LEGENDE, DOOR DE R.	BLZ. 330
MOOI GEVELFRAGMENT VAN EEN HUIS IN DE STEEG-OVERSLOOT TE DORDRECHT, ILLUSTRATIE	„ 331
ROODBORSTJE (GEDICHT), DOOR J. G.	„ 331
JAPANSCHÉ SPIEGELS, DOOR TAKE, GEÏLL.	BLZ. 332—335
HOE DE DIEREN SPREKEN (33), DOOR WILLIAM J. LONG, VERTAALD DOOR S. CILIA STOFFEL	BLZ. 335
HET MOLENVEN TE SAESVELD BIJ BORNE, ILL.	„ 336

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

De uitgevers verzoeken beleefdelyk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Afzonderlijke nummers: Prijs 40 cts.

LIEN.

(I) Uit het Fransch van ANDRÉ LICHTENBERGER.

I

VOORSTELLING.

„LIEN!”
 „ina!”
 „Lientje!”
 Op het zonnige strand blijft de ronde strooien hoed onbeweeglijk. Te vergeefs hebben Mama, Bertha en Bobby zich heesch geschreeuwd. Onverstoorbaar blijft de kleine gedaante gehurkt zitten, met den rug naar de villa, het gezicht naar de zee gekeerd.

Mama wordt ongeduldig.

„Ze moet ons hooren!”

Zij draait haar parasol en roept opnieuw:

„Lien!”

Bobby, gedweë echo, maakt van zijn twee handjes een toeter en roept, heel beslist, met zijn jong stemmetje:

„Lientje!”

Men zou evengoed die groote rots kunnen roepen, daarginds op het zand of de zeemeew, die daar heel hoog in de lucht zweeft. Mama is prikkelbaar. Haar wenkbrauwen fronsen zich. Zij gesticuleert, stampet met den voet.

Wat 'n onuitstaanbaar kind! „Bertha, ga haar halen.” Bertha is een dik, log, schepsel, uit Wurtemberg geïmporteerd, om de lichamelijke en geestelijke opvoeding van Lientje en Bobby te leiden. Zij heeft botte begrippen van deugd, en is grof van lichaamsbouw. Een zucht doet haar zware borst rijzen.

„Ja, ja.”

En zij maakt aanstalten het houten trapje af te gaan, dat van het terras regelrecht naar het strand leidt. Haar gedachten zijn bitter. Weer zullen haar schoenen vol zand komen.

Maar Mama's stem houdt haar staande op het oogenblik, dat zij haar voet op de eerste trede zet. „'t Is niet noodig, daar is mijnheer.”

Vol verontwaardiging brengt Mama Papa op de hoogte van

den toestand: het eten staat klaar; iedereen slooft zich uit Lien te roepen en Lien doet alsof ze niet hoort. Het is onuitstaanbaar. Papa, die zich plotseling van zijn microscoop losgerukt heeft, schijnt zich niet dadelijk volkomen rekenschap te geven van het gewicht dezer feiten. Hij glimlacht zoetjes, veegt rustig de glazen van zijn lorgnet af, dan zijn gladden knikker, waar het haarkransje zich hoe langer hoe verder tot in den nek uitbreidt. Maar Mama dwingt hem dringend tot de werkelijkheid terug te keeren. Na deze vermaning haast hij zich en roept met manlijke stem heel beslist:

„Ermelien!”

Want Lien's eigenlijke naam is Ermelien, naar een oude peettante, die buiten, in de provincie, gestorven is. Maar zoo noemt men haar nooit, het lijkt zoo vreeselijk oud en stijf voor zoo'n dartel veulen. Velen kennen haar niet anders dan onder den naam Lien, soms verduitscht tot Lina in den mond van Bertha, verzacht tot Lientje in dien van Bobby en Mama zegt weleens: Lineke.

Papa heeft dus op een toon van vaderlijk gezag geroepen:

„Ermelien!”

En, ofschoon de klank van die stem onbetwistbaar minder volumineus en vol is dan het koor van Mama, Bertha en Bobby, werkt zij onmiddellijk. De strooien hoed zwenkt, laat zich van opzij zien, de rug siddert, de draai wordt geheel vol-eindigd. Terwijl ze op haar hurken blijft zitten, vertoont Lien haar gezicht, haar borst en haar buik aan de oogen van haar familie.

Gelijktijdig, als in een goed geregelde pantomime, strekken zich vier armen uit en buigen zich dadelijk weer, de wijsvingers worden met herhaalde polsbuigingen naar het lichaam gebracht. En vier stemmen herhalen in koor:

„Kom eten!”

De stompzinnigste geest zou zich rekenschap kunnen geven, dat Lien de beteekenis van deze gezichtstelegraphie, zoo duidelijk versterkt door stemgeluiden, begrepen heeft. Hij zou even gemakkelijk waarnemen, dat, al geeft zij gevolg aan het verzoek, dat men haar te kennen gegeven heeft, zij dit niet doet met onberedeneerde haast of dat zij ook maar de minste verlegenheid gevoelt, nu zij vier personen met zichtbaar ongeduld op haar ziet wachten.

Zij richt zich inderdaad zonder eenige overijling op, slaat haar jurkje af en sleept haar voeten door het zand, terwijl ze haar lange gebruide armen langs zich heen laat bengelen. Van tijd tot tijd blijft ze staan om een steentje of een schelp op te rapen. Dan weer is de veter van haar schoen losgegaan. Zij bukt en legt een nieuwen knoop. Ondertusschen staat Mama op het terras te stampvoeten van ongeduld. In een verzoeningsgezinden geest tracht Papa vergeefs met haar over vroolijke onderwerpen te praten.

De veter zit weer. Hoe bedaard Lien ook loopt, ze komt toch onderaan de trap en richt haar rond, blozend gezichtje, omlijst door een menigte blonde krullen, op. De onschuld straalt uit haar groote, hemelsblauwe oogen. Haar dik, breed neusje kijkt naïef de wereld in.

Haar mond is net een framboos boven het blanke kinnetje.

Maar Mama spreekt haar op trillenden toon aan:

„Waarom ben je niet gekomen, toen we je riepen?”

De plotseling donkere oogen vlammen op. Een rimpel doorgroeft haar voorhoofd, zij klemt haar lippen oopen en, recht voor zich uitziende, antwoordt Lien op een toon van verdrukte onschuld, maar wel in staat zich te verdedigen:

„Omdat ik jullie niet gehoord heb.”

En dat is waar. Dat is waar, m'n hemel, laten we elkaar goed begrijpen. Natuurlijk heeft zoeven een vrij waarneembaar geluid, waarin lettergrepen klonken gelijkend op die van haar eigen naam, Lien's ooren bereikt. Maar zij was juist bezig met het hoogst interessante werkje een handvol steentjes naar de kleur te sorteeren. In zoo'n hevige geestesinspanning was het ijdele tumult, waarvan zij iets gehoord heeft, zeker niet voldoende om haar aandacht te trekken, die elders geheel in beslag genomen werd. Het is dus wel degelijk waar, dat al hebben eenige geluidgolven haar physick kunnen bereiken, zij geestelijk niets gehoord heeft.

Integendeel, toen Papa zei: „Ermelien!” heeft niet alleen haar trommelvlies getrild: door een geheimzinnige keten is de klank dadelijk overgebracht van het betrokken vlies naar Lien's gedachte en onverwijld heeft Lien zich omgekeerd.

Waarom? Omdat die drie lettergrepen: „Ermelien,” uitgesproken door de vaderlijke stem, behalve haar eigenlijke klankrijkheid, nog zeer veel beteekenis hebben, waardoor zij

een heel andere acoustieke en moreele waarde krijgen dan het voorafgaande geschreeuw.

Het is heel natuurlijk dat het meer of minder rekening houden met het roepen van Bobby, Bertha en Mama zelf afhangt van de opklimming van die namen. Maar, daar hun verzoeken en hun eischen zich iederen dag weer voordoen en herhalen, is het onmogelijk daar veel notitie van te nemen: je zou nog beter afstand van het leven kunnen doen, dan zelfs maar de helft van hun bevelen letterlijk op te vatten.

Papa geniet een onbetwistbare meerderheid over deze persoonlijkheden. Ten eerste is hij een man (Bobby is nog maar een onzijdig wezen van geen belang), en van haar geboorte af heeft Lien het prestige van den man gevoeld. Ten tweede geniet men of betreurt men (de eene term is meer geschikt dan de andere al naar de omstandigheden) minder zijn aanwezigheid. Gewoonlijk zit hij gebogen over zijn papieren en zijn microscopen, en iets waarschuwt u dikwijls, dat, zelfs al kijkt hij u aan, hij in gedachten daarmee bezig is. Dus, wanneer hij uit z'n droom ontwaakt en zich in 't particuliere leven mengt, is dat een bewijs, dat de zaak de moeite waard is. Als hij zegt: „Lien!” is het nog zoo heel erg niet. Is het „Ermelien!” dan moet er gehoorzaamd worden. Want die drie lettergrepen ontvallen hem alleen bij groote gelegenheden, als hij op het punt staat boos te worden. En Papa's boosheid heeft invloed op Lien. Niet dat daardoor haar geweten diep geschokt wordt, maar meer omdat het haar werkelijk een fysieken schrik aanjaagt een grooten man, met een bril en een kaal hoofd, te hooren schreeuwen en gebaren te zien maken, die een verbazende tegenstelling vormen met z'n gewone manier van doen. Daarin is iets ongewoons, iets verschrikkelijks, waarover niet valt te redetwisten.

Dat zijn de omstandigheden, die Lien oogenblikkelijk onder de oogen gezien heeft en die maken, dat zij op den roep van haar vader uit haar droomerij ontwaakt is en aanstalten maakt naar huis te gaan.

Bovendien heeft zij honger, en nauwelijks steekt haar hoofd boven het terras uit, of zij zegt op een toon van ontevreden verbazing: „Ik dacht dat er niets van eten kwam vandaag.”

Maar nog eens weer moet zij lijden onder het tyrannieke gebrek aan logica van de groote menschen. Daar straks heeft men haar gedwongen om in de brandende zon van het strand naar boven te klauteren (gelukkig is ze zoo verstandig geweest zich niet te veel te haasten): nu zou je denken, dat je zoo aan tafel zou gaan. Heelemaal niet: eerst eischt men van haar, dat ze haar handen laat wasschen en haar haar laat kammen. Geheel overbodig werk. Geen roskam is in staat de blonde krullen goed uit de war te krijgen en wat haar handen betreft, nog vóór de maaltijd afgeloopen is, zijn ze weer eens zoo vuil. Maar dat zullen Mama en Bertha nooit begrijpen. En dan, langzaam dat die Bertha is..... Lien ontziet zich niet het haar te laten merken, terwijl onder den vreedzamen blik van Bobby haar kindermeid de twee genoemde bewerkingen gaat verrichten. Laat ze zich toch een beetje haasten, anders zullen ze al aan tafel zitten!

Natuurlijk is 't al zoo. Als Lien in de huiskamer komt, hebben Papa en Mama den mond vol. Lien is beleedigd. Als zij honger heeft, dwingt men haar op de anderen te wachten: maar zij wachten niet op haar; is dat rechtvaardig? Maar wraak is zoet. Zij zal zoo langzaam mogelijk eten. Dan vervelen Papa en Mama zich reusachtig achter hun lege borden.

Louise, het binnenmeisje, bindt Lien haar servet om en trekt, als altijd, daarbij aan haar haar. Lien werpt haar een woedenden blik toe, dien ze niet ziet en gaat scheef op haar stoel zitten, terwijl ze stilletjes onder den rand van haar bord een aardig, dood krabbetje schuift. Er is een omelet. Dat is lekker. Lien stopt een groot stuk in haar mond en vraagt tegelijk:

„Wat hebben we nog meer?”

Dadelijk wordt haar gezegd niet met een vollen mond te praten. Die vermaning is bespottelijk. Als je mond leeg is, heb je geen zin om te praten, maar om hem te vullen; en als hij goed voorzien is, dan wordt juist de conversatie weer aantrekkelijk. Dat moest iedereen begrijpen. Als Lien een zoo groote waarheid wil toepassen, legt men haar het zwijgen op, en doet Mama op 'n heel onaangename manier de geluiden na, die zij beweert, dat Lien onder het eten laat hooren; op een onaangename manier en ook heel onwaar, want Lien zou nooit zoo'n onbetamelijk geluid maken. En zij toont hoe weinig Mama's vinnige gezegden haar raken, door op haar stoel heen en weer te draaien van het lachen. Zoo wordt haar eigenliefde gespaard.

De portie omelet is naar binnen gewerkt. Lien vraagt een tweede op 't oogenblik, dat Louise de borden wil gaan weg nemen. Mama zegt neen. Papa, zwakker, heeft al een half lepeltje toegestaan. Lien's vreugde is tweeledig. Ten eerste heeft ze de omelet. Bovendien zijn Papa en Mama 't oneens, wat vreeselijk aardig is. Lien zag heel goed, hoe Mama een berispelden blik naar Papa geworpen heeft en Papa kijkt deemoedig en benauwd achter zijn lorgnet. Die goeie Papa! Met een uitdagenden blik loert Lien terzijde naar Mama. Mama trommelt met de vingers op den rand van de tafel..... Het is een heerlijk genot..... Maar kort, helaas!

Louise heeft het bord weggenomen. En daar komt op het witte tafellaken de geelachtige, doode krab te voorschijn. Mama wijst er naar en zegt vol afschuw:

„Wat is dat?”

Papa moet z'n zwakheid weer goedmaken.

De gelegenheid is gunstig. Hij strekt den arm uit, grijpt de krab en gooit hem door het open raam.

Lien opent den mond om te protesteeren. Maar Papa's oog schiet vuur achter z'n lorgnet. Zij wordt rood, stopt haar neus in haar glas, probeert te smakken bij het drinken, stikt bijna, wordt nog rooder en bij wijze van verlichting smijt ze tweemaal met haar beenen en raakt daarbij Mama's knie.

„Lien!”

„Maar, Mama, ik heb 't niet expres gedaan.”

De komst van Louise, die het vleesch binnenbrengt, geeft een wending aan 't gesprek. Het is roastbeef. Lien had liever kalfsvleesch gehad, zij hoopt, dat men er een volgenden keer om zal denken. Daar men haar te kennen gegeven heeft, dat, als het menu haar niet bevalt, het haar vrij staat zich in haar appartementen terug te trekken, houdt zij zich maar stil. Maar als de snijboonen verschijnen, kan zij niet nalaten teleurgesteld te mompelen:

„Wat 'n pech! net alles waar ik heelemaal niet van houd.”

Nu slaakt Mama een kreet. Nog geen veertien dagen geleden noemde Lien het haar lievelingsgroente! Wel mogelijk! Als men 't zegt, wil Lien het wel gelooven, maar nu houdt zij er niet meer van, dat is zeker.

Sommige spijzen, vooral die met suiker toeberaid zijn, geven haar tong een beslist, onveranderlijk heerlijke gewaarwording. Dat wil ze wel bekennen. Maar de meeste gerechten laten haar weinig goefend gehemelte onverschillig, en behagen of mishagen haar alleen naarmate zij in haar geest aangename of onaangename fantazieën oproepen. De ontvangst, die hun ten deel valt, hangt minder af van een fysieken indruk dan wel van een geestelijke stemming. Maandenlang, telkens als er snijboonen opgediend werden, heeft Lien dit refrain moeten hooren: „Jij in je schik, hè? Je lievelingsgroente!”

Dat is onuitstaanbaar. Het is vernederend zoo doorzien te worden. Dus heeft Lien het land gekregen aan snijboonen. En nu vindt zij ze akelig. En als men er haar meer dan een halven lepel vol van gaf, zou ze moeten overgeven. Zoo handhaaft Lien haar eigen-ik en duldt zij niet gerangschikt te worden onder bepaalde categorieën. Het is een prikkelende voldoening de uitroepen van verontwaardiging of teleurstelling van Mama te hooren bij iedere plotselinge verandering van smaak. Als het niet te hard was, zou Lien eens zeggen, alleen maar voor de grap, dat zij niet meer van chocoladepudding houdt.

(Wordt vervolgd).

Delft's schoonheid bedreigd.

Bij de vele stemmen, die opgaan tegen de plannen, om het Oude Delft, de innig-mooie oud-Hollandsche hoofdgracht van de Prinsestad, met een elektrische tram te ontsieren, voegen wij volgaarne de onze. Deze schending van Delft's stadsschoon mag niet geschieden.

En ook geenszins is zij onvermijdelijk. Want men bewijze ons eens, dat het niet mogelijk is de tram langs de oostelijke Singelgracht te leiden. Kost dat misschien wat meer? Welnu, *het behoud van de intieme schoonheid van het Oude Delft is geld, is véél geld waard!*

Wij vertrouwen, dat Delft's vroede vaders, ook uit materiele overwegingen, niet zullen toelaten dat hun stad een groot deel van zijn aantrekkelijkheid verliest. Laten zij verder bedenken, dat Delft's stadsschoon niet alleen van hunne stad, maar van geheel Nederland een rijk bezit vormt.

Foto C. Steenberghe.

DE RUÏNE VAN HET KASTEEL DUURSTEDÉ.
LINKS DE RONDE TOREN, RECHTS OVERBLIJFSELEN VAN EEN KLEINEN HOEKTOREN.

DE RUÏNE VAN DUURSTEDÉ.

HEM, die het stedeke Wijk bij Duurstede bezoekt, valt het eenigszins moeilijk te gelooven, dat dit stille nederige landstadje oudtijds een aanzienlijke handelsstad is geweest, want er is niets, dat aan dien ouden bloei herinnert, overgebleven. Trouwens, Wijk bij Duurstede's gouden tijd ligt in het grijs verleden, en reeds omstreeks het jaar 1000 was de bloeiperiode voorbij. De Noormannen hadden de stad herhaaldelijk geplunderd en verwoest, en op hare puinen kon geen nieuwe krachtige handelsstad opgroeien, toen hare ligging tengevolge van de verzanding van den Rijn minder gunstig werd, en de mededingers Tiel en Dordrecht opkwamen.

Gemakkelijker valt het te gelooven aan den tijd, waarin het verblijf van de Utrechtsche kerkvoogden binnen de wallen van Wijk het achteruitgegangene stedeke weder enige beteekenis en luister gaf. Want van dien tijd spreekt althans nog één monument: de kerk, waarvan vooral de machtige toren welks bouw in 1486 op last van bisschop David van Bourgondië werd aangevangen, evenzeer indrukwekkend is, als het stadje aan zijn voet nederig.

Maar dat het kasteel ten westen van de stad — die er ongetwijfeld haar ontstaan aan te danken heeft — een trotsche en sterke burcht is geweest, dat gelooven we dadelijk, ook vóór we er iets van gelezen hebben, als we zien wat er nog van over is, al is dat betrekkelijk weinig. Want geweldig is de dikte der oudste muurgedeelten!

Hier ter plaatse bevond zich vermoedelijk de oude Romeinsche burcht, die reeds door Plinius en Tacitus als Batavodurum vermeld wordt; volgens de onderzoekingen van Joachim Oudaen in 1706 zouden de fundamenten van dien burcht nog onder den behouden gebleven vierkanten toren aanwezig zijn. Is het op deze burcht geweest, dat keizer Karel de Groote dikwijls verblijf hield, als hij in de wouden van het Sticht ter jacht wilde gaan? Hoe 't zij, omstreeks 1261 komt het kasteel in 't bezit van Zweder van Zuylen van Anholt

en we weten dat deze den toen zeer vervallen burcht weder liet opbouwen. We hebben opzettelijk onzen lezers een opsomming der andere kasteelheeren gespaard, al willen we toch nog even vermelden, dat van 826 tot 852 er de onttroonde Deensche koning Heriold of Harold heeft gezeteld, aan wien het door Lodewijk den Vrome na zijn doop in leen was afgestaan. Maar van Zweder van Zuylen mochten wij niet zwijgen, omdat aan dezen bijna alles te danken is wat er nog van het kasteel overbleef. Want de vierkante steenromp, afgebeeld op blz. 329, de „donjon”, met zijn zeker wel 2 M. dikke muren, is een bouwwerk uit de 13e eeuw, een in ons land zeldzaam overblijfsel van militaire architectuur. En uit dienzelfden tijd dagteekent het onderste gedeelte van den schilderachtigen ronden toren, waarvan de muren naar wij meenden op te merken, wel 3 M. dik zijn.

Na zeer afwisselende lotgevallen werd in 1449 de kasteelheer Jacob van Abcoude gedwongen het slot aan Bisschop Rudolf van Diepholt te verkoopen, en na eenigen tijd een twistappel te zijn geweest tusschen Utrecht's wereldlijke en geestelijke macht, kwam het kasteel aan het Bisdóm. Een luisterrijke tijd brak nu voor de Duurstede aan: in 1472 vestigde Bisschop David van Bourgondië er zich, en liet den ouden burcht grootendeels verbouwen. Een aanzienlijke hofhouding omringde den Bisschop in het vernieuwde kasteel, dat met zijn bewoners aanschouwelijk wordt voorgesteld in Mevr. Bosboom-Toussaint's roman „het huis Lauernesse.” David's opvolger, Bisschop Frederik van Baden (1496—1516) schijnt voor de Duurstede weinig te hebben gedaan. Anders Bisschop Philips van Bourgondië, David's broeder, die in 1517 de vernieuwingen en verfraaiingen aan het kasteel voortzette en voltooide. Hij ook, groot vriend der kunst, verrijkt door Italië bijeengebracht. In 1524 overleed hij er. En dan is Hendrik van Beieren weet zich nog wel eenige jaren tegen

zijn talrijke vijanden te verdedigen, maar als hem ten slotte niets dan de Duurstede en de stad Wijk overblijft, ziet hij zich in 1528 gedwongen in ruil voor Karel V's hulp diens wereldlijke heerschappij over het Opper- en Nedersticht te erkennen. Zoo komt ook de Duurstede aan Karel V, vervolgens aan Philips II en na diens afzwering aan de Staten van Utrecht.

In 1577 werden om het kasteel versterkingen aangelegd, drie heele en twee halve bolwerken, die echter een eeuw later niet voldoende werden geacht om het kasteel te verdedigen tegen de Franschen, die er in 1672 ongehinderd binnentrokken. Een dag, herinnerend aan den luister van weleer, beleefde nog het slot, toen in 1642 op het kasteel voor rekening van de Staten van Utrecht een groot gastmaal werd aangericht ter eere van den lateren stadhouder Willem II zijne echtgenooten en zijn schoonmoeder, Henriette Maria de Bourbon.

In de tweede helft van de 17de eeuw vangt het verval van de Duurstede aan; aanvankelijk lezen we nog van voortdurende herstellingen, die echter na 1674 geheel achterwege blijven. Wel schijnt het slot nog eenigen tijd bewoonbaar te zijn geweest: in 1677 werd het tractement van den slotvoogd nog verhoogd, maar in 1685 was de toestand zoo deerlijk, dat besloten werd de meest bouwvallige gedeelten te sloopen en daarmee de beste fragmenten te herstellen. In 1727 werd de stad Wijk eigenaresse van het toen bijna geheel ruïne geworden gebouw, op voorwaarde, dat zij den ronden toren, die nog in tamelijk goeden toestand verkeerde, zou onderhouden, waarvoor haar de weide rondom het kasteel, waarop de bastions lagen, werd afgestaan.

We wezen hierboven reeds op het merkwaardige feit, dat bijna alles wat behouden bleef, afkomstig is van den ouden dertiende eeuwschen burcht; van het door David en Philips van Bourgondië nieuw opgetrokken gebouw, is, behalve het onderste gedeelte van een ronden hoektoren en aangrenzende muurbrokken (zie de afb. op de vorige bladzijde, rechts) nog slechts het bovenstuk van den hoogen ronden toren bewaard gebleven, en dat is zeker grootendeels aan den geweldig stevigen 13de eeuwschen onderbouw te danken. De gevolgtrekking ligt voor de hand: de pracht-lievende Bisschoppen hebben bij den bouw van hun kasteel meer op het heden dan op de toekomst gelet, en de soliditeit van hun schepping was niet zoodanig, dat deze meer dan twee eeuwen aan den tand des tijds kon weerstand bieden, al moge het dan waar zijn, wat J. F. Croockewit vermoedt (1) dat de bouwtrant veel tot den ondergang heeft bijgedragen. „Aan de nog aanwezige muurbrokken,” zoo zegt hij, „zijn sporen zichtbaar, en een oude teekening van 't kasteel als ruïne van het jaar 1727, doen vermoeden, dat het bestaan heeft uit een binnenplaats met corridors en gewelven omringd, waarboven de vertrekken gebouwd waren, misschien wel om, als kort aan den rivierdijk gelegen, welke in vroeger tijd op verre na niet zoo zwaar was, bij mogelijke doorbraak geen overlast van het water te krijgen....”

De prent hiernaast geeft den bouwval van het kasteel in 1700 te zien. Denkt men zich op de afgebrokkelde muren hooge daken, en op de hoektorens spitsen, dan kan men zich eenigszins een voorstelling maken van het kasteel in zijn gloriëtijd, waarvan trouwens verscheidene afbeeldingen bestaan.

Een valbrug kon den toegang afsluiten. Maar vóór de toegangsbrug bevond zich nog een voorpoort, waarvoor eveneens een valbrug lag. Deze, waarop de woorden Romana Durum te lezen stonden, is in 1852 gesloopt. De bruggen zijn reeds lang geleden verdwenen en tot voor korten tijd bracht een pontje over de oude slotgracht de bezoekers naar de overblijfselen van den eens zoo trotschen burcht. Thans bereikt men deze aan de tegenovergestelde, de stadszijde, over een nieuw smal bruggetje.

Maar éér we dit overgaan, eerst de ruïne even omgewandeld. Dat is wel de moeite waard: de versterkingen uit den Spaanschen tijd, om het kasteel aangelegd, zijn in 1769 met boomen beplant en tot een sterbosch gemaakt, naar den smaak van die dagen, dat in 1836 door Zocher werd her- schapen in een indrukwekkend plantsoen,

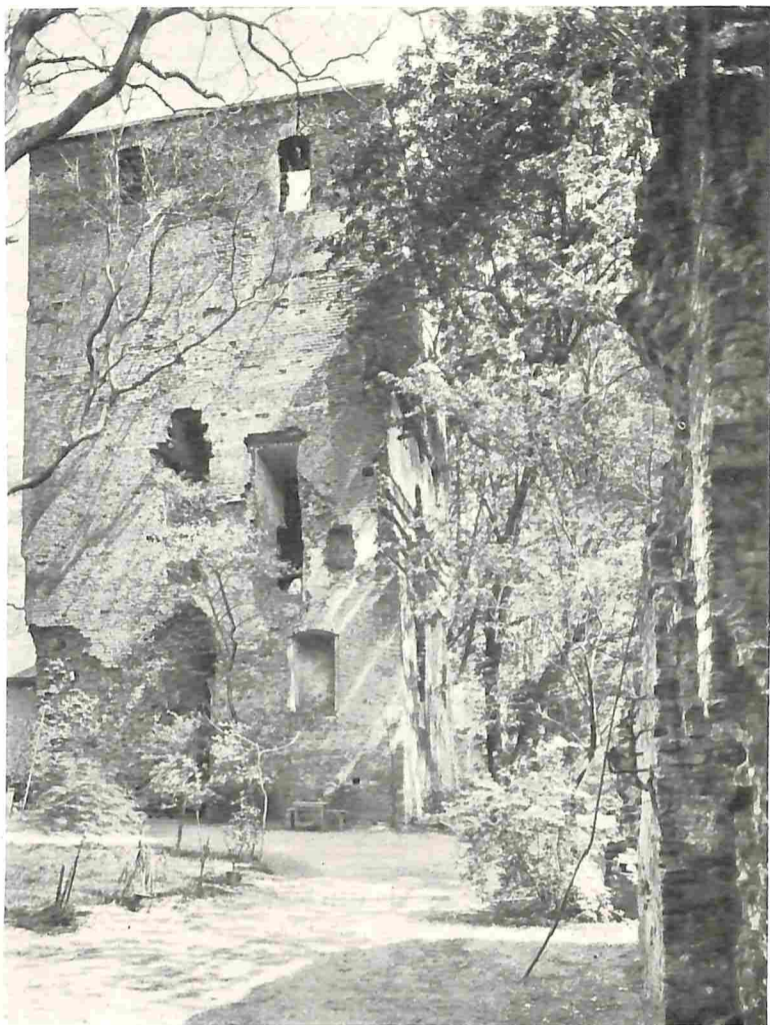

Foto C. Steenbergh.

DE RUÏNE VAN DUURSTEDÉ.
DE DERTIENDE-EEUWSCHE DONJON.

waarop het kleine stedeke trotsch kan zijn. Zocher was niet de eerste de beste, dat kan men ook hier opmerken, en wat men ook tegen zijn geliefkoosden kronkelstijl moge aanvoeren, bij het aanleggen van plantsoenen op oude wallen en bastions om kronkelende vestinggrachten is zijn stijl de aangewezen, en verstommen alle bedenkingen!

Natuurlijk wordt de romantiek van dezen aanleg niet weinig versterkt door het centrum, waarom het plantsoen zich rondt, en waar tusschen het lommer der boomen de oude muurbrokken en vooral de hooge ronde toren, dik met klimop begroeid, te voorschijn komen.

Thans het bruggetje over. We staan dan terstond voor een keurige muziektent, die hier zóó misstaat, dat we bidden

DE RUÏNE VAN DUURSTEDÉ IN 1700.

en smeeken, hem te verwijderen, al begrijpen we levendig, dat het hier, in de schaduw der dikke muren en hooge boomen, goed is, te luisteren naar de tonen van 't Wijksche fanfare-corps. Kan onze wensch niet in vervulling gaan, laat men dan ten minste het ding wat stemmiger beschilderen, want zijn helle kleuren vloeken met de omgeving.

Links rijzen de hier en daar wel wat afgebrokkelde maar toch nog stevige muren van den ouden donjon, die, zooals nog te zien is, uit twee verdiepingen bestond; de onderste had drie bogen met steek- of troggewelven, de bovenste bestond uit een zeer hooge zaal, met een zeer merkwaardig koepelgewelf, dat zelfs van den beganen grond af — men kan den toren niet meer beklimmen — opvalt. Het gewelf wordt gedragen door vier ribben, bestaande uit eenvoudigen ongeprofileerden baksteen, en in 't midden ervan ziet men nog de ronde opening, waardoor oorlogsbehoefden naar den trans werden geheschen. Een steenen trap in den westmuur leidde uit de hooge zaal naar boven; met de benedenverdieping had zij geen gemeenschap, doch was alleen te bereiken door ingangen aan den noord- en oostkant. Jhr. de Stuers vergeleek — naar Craandijk in zijn Wandelingen door Nederland weet mede te deelen — deze zaal bij die in de beroemde donjons van de Fransche kasteelen van Provins en Coucy. Tijdens Craandijk's bezoek schijnt de vloer dezer zaal nog, zij 't zeer vervallen, aanwezig te zijn geweest. De bovenzijde van den donjon is thans door een platte afdekking tegen de weersinvloeden beschermd.

De brokstukken van muren en het overblijfsel van een kleinen ronden hoek-toren, die we wat verderop aanschouwen, geven geen aanleiding tot opmerkingen; slechts vermelden wij dat zich hier een klein poortje in den buitenmuur bevindt. Ons rest dus nog de hooge ronde toren, die door de eeuwen heen goed is onderhouden, en die het laatst onder toezicht en volgens de plannen van Dr. Cuypers is gerestaureerd (in en na 1883) bij welke gelegenheid o.m. een nieuwe spits werd aangebracht, en ook het kleine zijtorentje, dat afgebrokkeld en tot een balkon geworden was, weer is opgetrokken. Over het uiterlijk van den toren één opmerking: de kolossus is veel te dicht met klimop en andere gewassen begroeid. Het monument is te merkwaardig om door een op zich zelf fraaie begroeiing

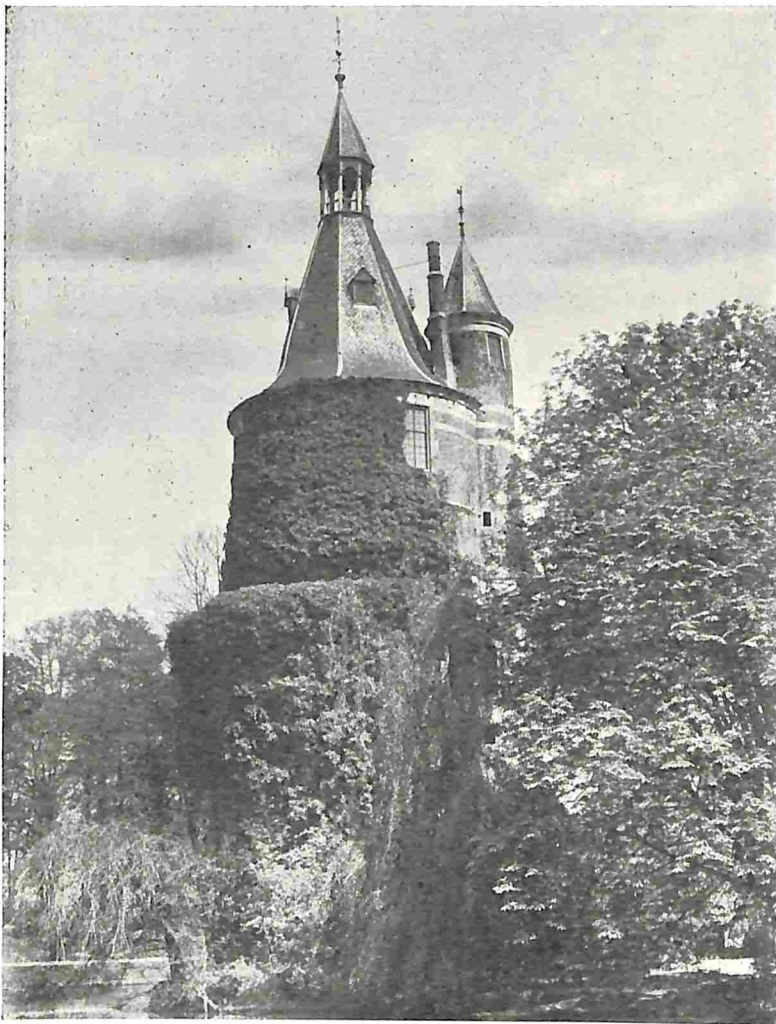

Foto C. Steenbergh.

DE RUÏNE VAN DUURSTEDÉ.
DE RONDE TOREN.

grootendeels aan het oog te worden onttrokken. We begrijpen, dat men hem ongaarne dat groene gewaad afrukt, maar wat het zwaarste is, moet het zwaarste wegen. Monumentencommissie doe, zij 't met bloedend hart, uw plicht! De merkwaardige verdedigingsomloop of galerij — om het midden van den toren — het gedeelte daarboven dateert uit David van Bourgondië's tijd — is nu geheel aan het oog onttrokken, en al is hij niet geheel in ouden toestand bewaard gebleven en al werd hij met een betonlaag overdekt en al behoeft hij niet meer dienst te doen om door 't werpen van steenen door de openingen in zijn vloer de nadering van vijanden te beletten, hij moet toch weer gezien kunnen worden! Werkelijk, dit is te gek.

Hebben wij goed geteld dan zijn er vijf verdiepingen in dezen toren. Op de beganen grond vinden we een donker keldergewelf. Daarboven vindt men een vertrek, welks fraai gemetseld gewelf door een zuil in het midden wordt gesteund. Beweerd wordt, dat dit de gevangenis was, en dat de gevangenen met zweepslagen om die zuil werden gejaagd. Dit laatste daargelaten, het eerste schijnt ook vreemd, omdat men, tenminste thans, door deze ruimte de hooger gelegen, vrij confortabele vertrekken bereikt (maar 't is niet onmogelijk dat de thans verdwenen kasteelgedeelten met deze vertrekken in verbinding stonden) maar vooral omdat men in de diepe vensternissen zeer duidelijk openingen ziet die voor geschut zijn ingericht; en de bediening hiervan zal toch wel niet aan gevangenen zijn overgelaten. Boven dat gewelf is een ruim vertrek, waar tot voor weinige jaren de slotbewaarder en zijn gezin woonden; een der vensternissen was toen afgeschoten en als slaapkamer in gebruik. Men vindt er een Gothischen schoorsteen uit de 15de eeuw en daaronder de sporen van een andere versiering, het overblijfsel van den kraagsteen van een vroegeren schoorsteen, die een gebaarden kop te zien geeft. De consoles van het gewelf zijn versierd met figuren, die oud schrijfgereedschap moeten voorstellen, maar wij hebben er dat niet uit kunnen maken. De sporen van het wapen van Bourgondië, hier volgens Croockewit te aanschouwen, zijn ook niet gemakkelijk te vinden. Daarboven zijn nog twee verdiepingen met nissen en schoorsteen; en hooger is ten slotte nog een vertrek. Een en ander is door een steenen, en gedeeltelijk merkwaardig gemetselde trap verbonden, die ten slotte naar het kleine zijtorentje leidt, vanwaar men een fraai uitzicht op de omgeving heeft — al staan hier en daar de hooge boomen van het omringende plantsoen wat in den weg — en natuurlijk duidelijk Utrecht's Domtoren, den 600 jarigen, aanschouwt.

Van de historische herinneringen, waaraan de Duurstede rijk is, noemen wij nog de martelingen, die de gekerkerde Walrave van Brederode er tijdens David van Bourgondië's heerschappij moest ondergaan, tot hij op stoutmoedige wijze wist te ontvluchten. Ook Reinout en Gijsbrecht van Brederode zuchtten er in den kerker, waren minder gelukkig dan Walraven, en bleven er nog twee jaren na diens vlucht gevangen. David van Bourgondië, de herschepper van den burcht, was geen zachtzinnig heerscher!

Maar waarlijk, niet alleen om de geschiedkundige herinneringen, aan deze plaats verbonden, verdienen de merkwaardige en schilderachtig gelegen overblijfselen van de Duurstede een bezoek.

A. L.

1) In zijn korte kroniek van het kasteel Duurstede, waaraan wij vele bijzonderheden voor dit artikel ontleenden.

Een Chineesche legende.

NAAST goede genieën en kwaadaardige demonen van allerlei soort, nemen in de bonte wereld van het Chineesche Volksgeloof ook kabouters hun bescheiden plaatsje in. Door verschillende geloofssystemen, als Taoïsme, Confucianisme, Buddhisme en Neo-confucianisme, die in den loop der eeuwen in het groote Rijk van het Midden hun invloed deden gelden, wordt het karakter van de voorstellingen van dit volksgeloof bepaald. Overeenkomsten, verschillen, inwerking van het eene systeem op het andere, komen in den rijken schat van legenden en volksverhalen duidelijk aan het licht. Maar terwijl de literatuur aan de onderscheidene soorten van genieën en demonen hun plaats in het geheel aanwijst en hun ontstaanswijze, bijvoorbeeld als

reflex van verschijningen uit de wereld van het bestaande in die van het bovennatuurlijke belicht, laat zij het ontstaan en de ontwikkeling van de Kabouter-voorstelling vrijwel in het duister. Er is in deze voorstelling weinig vastheid van lijn, zoodat het moeilijk valt de natuur van de kabouters in het Chineesche volksverhaal in enkele trekken weer te geven. Het is evenmin met zekerheid te zeggen, of wij hier hebben te doen met een element, dat zijn vaagheid ontleent aan zijn hoogen ouderdom, zijn oorsprong in een veel vroegere fase van de cultuur, of met een, dat in lateren tijd, van buiten de grenzen is ingevoerd.

De legenden, waarin de kabouters optreden, zijn daarom niet minder interessant. Hier moge er een volgen met een humoristisch tintje, dat de aantrekkelijkheid verhoogt.

Zekere geleerde, Tsiang geheeten, trad eens op een van zijn reizen tegen den nacht een herberg in Koeng Hien binnen en vroeg er om onderdak. Er was in die herberg een op het Westen gelegen vertrek, dat er zindelijk uitzag en hij verzocht dus den waard hem hier voor den komenden nacht onderdak te verschaffen.

„Als het u, Edelen Heer, niet aan moed ontbreekt,” antwoordde deze, „wil ik u het vertrek gaarne afstaan, maar ik acht het mijn plicht u te zeggen, dat het er des nachts niet altijd even rustig toegaat.”

„Maak u niet bezorgd,” zei de geleerde, „voor geesten, demonen en dergelijke ongenoode gasten ben ik in het minst niet bevreesd.”

Na die geruststellende mededeeling verschaftte de waard het heel bescheiden comfort, waarmee men in China voor den nacht genoeg neemt, en liet den gast alleen. In tegenspraak met zijn stoutmoedige uiting jegens den gastheer, was hij niet geheel gerust; hij besloot op zijn hoede te zijn, en goed acht te geven op de dingen, die zouden gebeuren. Hij zette zich, bij het licht van de lamp, las quasi in een der klassieke boeken, waarvan hij er steeds eenige bij zich droegen wachtte af.

Daar, plotseling, hoorde hij onder de tafel gerommel. Een troep kleine wezentjes, niet grooter dan drie duim, in het zwart uitgedost als de trawanten van een mandarijn, was uit den grond te voorschijn gekomen.

Toen zij den geleerde zagen zitten, hielden zij fluisterend een beraadslaging en trokken zich daarop terug.

Weldra hoorde hij opnieuw een gerucht en daar verscheen een mandarijn, van dezelfde grootte als de verdwenen trawanten, gevolgd door heel zijn stoet, standaards, paarden en wagens. Hij naderde de plaats, waar de gast aan tafel zat, zette zich neer op den vloer en begon den vreemdeling met dreigende gebaren uit te schelden.

Wat hij daar deed in zijn gebied, vroeg hem de miniatuurmandarijn, die hem beval zich op staanden voet te verwijderen. Hij deed dit met een nietig stemmetje, dat niet meer geluid voortbracht dan het gegons van een wesp.

Ten slotte, daar de geleerde zich niet verroerde, ontstak het mandarijntje in woede, sloeg herhaalde malen op den grond en gaf zijn kleinen dienaren last, den indringer aan te grijpen en hem te boeien. Onmiddellijk kwamen deze in de weer en met vereende krachten slaagden zij er in, den geleerde eerst zijn schoenen, dan ook zijn kousen uit te trekken. Nadat zij zoo hun goeden wil hadden getoond, bleek hun onmacht om verder het bevel van hun heer te volvoeren. Brieschend van woede, naderde nu de mandarijn in hoogst-eigen persoon. Maar thans was de beurt aan den overrompeldengast. Hij ging van een verdedigende tot een aanvallende houding over, pakte het mandarijntje met groote behoedzaamheid vast, en zette het eigenaardig wezentje voor zich op tafel. Op hetzelfde oogenblik verloor de kabouter de macht van het woord en tegelijkertijd die van zich te kunnen bewegen.

Nauwkeurig onderzocht de geleerde, met welk verschijnsel hij hier te doen had. En wat bleek? Het driftige mandarijntje was niet meer of minder dan een duikelaartje, een van die poppetjes met een met lood gevulden halven bol tot voetstuk, die

Foto C. Steenbergh.

MOOI GEVELFRAGMENT VAN EEN HUIS IN DE STEEGOVERSLOOT TE DORDRECHT.

altijd weer overeind komen, wanneer men tracht ze ergens plat neer te leggen. Intusschen smeekte heel het gevolg op de knieën den geleerde, hun toch hun heer terug te geven.

„Ik zal hem vrij laten”, sprak deze, „zoodra gij me een goed losgeld zult hebben uitbetaald.” — Als de wind gingen zij er van door en nu hoorde de gast, vol belangstelling afwachting wat volgen zou, een geluid of er in de muren gemompeld en gegonsd werd.

Daarna kwamen de dienaren terug. Twee ervan sleepten samen een haarspeld aan, een drietal zeulde met een broche. Het was een groot transport van sieraden, waarmee de vloer weldra bezaaid lag. Toen pakte de geleerde het duikelaartje op den vloer. En zie, op hetzelfde moment vond het weer woorden en bewoog zich als vóór zijn beslissende nederlaag.

Hij deelde bevelen uit, de stoet werd opgesteld en in goede orde deed de mandarijn met heel zijn gevolg, slechts weinig later, den aftocht. De rest van den nacht verliep, zonder dat er verder iets bijzonders gebeurde.

Met het kriecken van den ochtend wekte de waard met zijn alarmkreten, de bevolking van de herberg. Ontsteld vertelde hij in wanhoop, dat al zijn sieraden gedurende den nacht verdwenen waren.

En de geleerde begreep nu, waar de kabouters het losgeld voor hun heer vandaan hadden gehaald. D. R.

ROODBORSTJE.

Wat schiet daar een lieflijk gerucht door de lucht,
Zoo hel als een belletje fijn,
En teer als een veertje, dat zweeft op een zucht,
Zoo bloed-blij als levend robijn.

't Komt niet uit de heg bij den weg, langs den tuin,
't Gewoel van krioelend getak,
Vol knoesten, waar roesten de bladeren bruin,
Dor beuk-blad, haar wintersche jak.

't Komt mij heel nabij en het fluit mij zoo aan,
Met dalende haaltjes zoo puur,
Met tijlpen en sjilpen, als kon ik verstaan,
De zing-zang van Moeder Natuur.

Daar vliegt 't..... daar wiegt 't in 't glanzend getwijn
Van berkje, een kerkje van glas,
In 't blikk'rende, flikk'rende zonnegeschijs,
Al over de crocus in 't gras.

't Muisgrijze, neuswijze, hel zingende ding,
De borstveertjes blozende rood,
Vliegt op naar een bottende lente-sering.....
Schiet dan weg in de heg, bij de sloot.

J. G.

JAPANSCHES SPIEGELS.

IN vergelijking met het zeer vele dat, in verschillende talen, over allerlei takken van Japansche kunstnijverheid (lakwerk, ivoorsnijden, ceramiek, *cloisonné*-werk, zwaardsmeden, enz.) is geschreven, kan men zeggen dat er omtrent de metalen spiegels der Japanners weinig gepubliceerd is. En toch zijn die zoo eigenaardige voorwerpen, al ware 't maar alleen om de ornamentiek, een uitvoerige beschrijving overwaard. Hetgeen ik, gedurende mijn twee verblijven in het Land der Rijzende Zon, omtrent metalen spiegels hoorde en er van zag, of wel er over las, is mij een aanleiding tot het schrijven der hier volgende bladzijden. Dat zij dit onderwerp slechts vluchtig behandelen, behoeft nauwelijks gezegd.

Er zijn spiegels en spiegels, ook in Japan. Meer dan elders, behalve misschien in China, dient men hier streng te onderscheiden tusschen metalen- en glazen spiegels. Alleen de eerste komen hier in aanmerking.

Deze metalen spiegels zijn geheel rond en vervaardigd uit brons, met een mengsel van tin en kwikzilver. Men vindt er van allerlei grootte, die verschilt van een klein schoteltje tot een reusachtige schijf. De achterkant is van buiten vaak *en relief* versierd met bloemen, boomen, dieren, symbolische voorstellingen, de beeltenis van een godheid, Chineesche sierkarakters (letters) en dergelijke.

Men vindt spiegels met en zonder handvat, met en zonder ezel of steunsel. Spiegels in tempels rusten vaak op een fraai gesneden houten, soms verguld, stutsel, of zijn aan zijden koorden opgehangen. Onder de tempelspiegels vindt men de grootste en ook de oudste exemplaren.

Onder die metalen spiegels zijn er die een bijzondere eigenschap bezitten; het zijn de zoogenaamde tooverspiegels. Het lichtbeeld namelijk, dat door het *spiegel* vlak, den *voorkant* dus, op een muur of scherm wordt gereflecteerd, geeft de figuren of letters te zien, waarmede de *achterkant* is versierd. Daarover straks meer.

Tot vóór ongeveer dertig jaren schijnt bij Westelingen omtrent de verklaring dier merkwaardige eigenschap weinig of niets met zekerheid bekend te zijn geweest.

De naam „tooverspiegels” (*magic mirrors*) schijnt bij de Japanners onbekend te zijn, behalve misschien bij handelaars in curiositeiten en spiegelmakers, die met Westersche toeristen en *curiosity seekers* te doen hebben. De gewone naam voor spiegel in 't algemeen is *kagami*. Bovendien weten vele Japanners, vooral onder de landbevolking, van de „magie” dier bijzondere soort van spiegels niets af. En zoo die merkwaardige eigenschap van weerkaatsing hun ook al bekend moge zijn, hechten de Japanners er meestal weinig waarde aan. Het zijn veeleer Westelingen, die er het merkwaardige van hebben ingezien en die het eerst de werking der „tooverspiegels” hebben verklaard.

In Europeesche musea had ik vroeger onder den naam van „spiegels” wel eens ronde metalen platen of schijven met een kort, plat handvat gezien, welke platen aan de achterzijde *en relief* versierd, aan den voor- of eigenlijken spiegelkant slechts een dof, bijna loodkleurig oppervlak vertoonden, waarin geen weerkaatsing mogelijk scheen. Zoo gaf de directie van 's Rijks Ethnographisch Museum te Leiden zich alle moeite om de spiegels, behorende tot de vermaarde collectie voorwerpen door Philipp Franz von Siebold in Japan verzameld, te laten polijsten, hetzij door een spiegelmaker, hetzij door een zilversmid, maar al die pogingen bleken vruchteloos. Een Japansch spiegelmaker zou hier noodig zijn geweest. En zoo moest men wel genoegen nemen met, op gezag van anderen, geloof te slaan aan hetgeen over de „tooverachtige” eigenschappen van zekere spiegels gepubliceerd was.

Toen ik daarna in Japan kwam, heb ik veel moeite gedaan om eenige goede, oude spiegels machtig te worden. Onder eindeloos dwalen door achterbuurten en steegjes, te Tokyo, Yokohama, Kyoto en andere plaatsen, heb ik talrijke be-

zoeken, zoowel aan spiegelmakers als aan uitdragers, gebracht. De nasporingen en onderhandelingen met den koopman verliepen dan op de typisch Japansche, langdradige manier.

Onder buigingen en strijkages werd eerst een kopje thee gedronken. Daarbij scheen het noodig gedurig op de onzinnigste wijze tegen elkander te grijnslachen. De Japansche beleefdheid brengt dit mede. Daarom moest de lust om met den eindelijk gevonden, langgewenschten schat naar huis te spoeden, behoorlijk worden bedwongen. Maar het einde van dat alles was, dat ik gaandeweg in het bezit kwam van eenige fraaie exemplaren, waaronder ook „tooverspiegels”.

De metalen spiegels zijn tegenwoordig nagenoeg geheel verdrongen door gewone, goedkoope glazen prullen, die óf in Japan zelf worden vervaardigd, óf uit Europa worden ingevoerd. In het oog van vele hedendaagsche vrouwen en meisjes is een Europeesche toiletspiegel begeerlijker dan het stijlvolle kunstvoorwerp, dat vroeger algemeen in zwang was. Het bestaat uit een stel van twee spiegels, waarvan er een, bij het gebruik, op een slank ezeltje of stutsel (*kagami-kake*) rust. Deze spiegels passen op elkaar als een deksel op een doos en worden na gebruik gesloten op het stutsel geplaatst.

Er zal dan misschien ook een tijd komen, waarin behalve in tempels en als familiestukken, weinig of geen metalen spiegels te vinden zullen zijn.

De overige berusten in Europeesche en Amerikaanse musea. Ook dat behoort bij hetgeen men „vooruitgang” pleegt te noemen.

Het exemplaar in mijn bezit (*fig. 1*) is een echte „tooverspiegel”, en reflecteert de ornamentiek van den achterkant buitengewoon helder. Die versiering bestaat uit de karakters (letters) voor Takasago, aan weerszijden van een ouden pijnboom, en twee kraanvogels. Alles symbolisch voor een hoogen ouderdom en zinspelende op de bekende legende van Takasago, den Japanschen Methusalem.

De spiegel afgebeeld in *fig. 2* is geen „tooverspiegel”, maar schijnt zeer oud te zijn. Hij vertoont op den achterkant in mooi *relief*-werk den mythischen eenhoorn (*kirin*) tusschen *nanten*struiken (1) en een wilgenboom. Daarboven staat in sierkarakters het woord *takara* (schat) te lezen.

Fig. 3 geeft als spiegelversiering de twaalf teekens van den Japanschen Dierenriem (*Ju-ni-shi*) te zien. Sommige dieren, zooals de Os, de Hond en de Aap, zijn duidelijk herkenbaar; andere evenwel minder goed. Ook blijft de groote figuur in het midden der schijf mij eenigszins raadselachtig.

Het stervormige negenhoekige voorwerp afgebeeld in *fig. 4*, is een portatief spiegelje van oud model. Aan het zijden koord, dat in het midden van de schijf is bevestigd, wordt het bij gebruik in de hand genomen. Bij niet gebruik worden dergelijke spiegeljes in een fraai zakvormig zijden *etui* opgeborgen, dat zijn plaats in de *obi* (breede ceintuur) vindt.

Aan de achterzijde van den spiegel, die in *fig. 5* is afgebeeld, zien we den drievingerigen draak. Hij is, zooals ook zijn verwant, de draak met vijf vingers, een geliefd motief in de Chineesch-Japansche versieringskunst. De cirkel in het centrum van den spiegel beduidt de zon, want draken hebben een sterke neiging om dat hemellichaam te verslinden.

Men beweert — en onwaarschijnlijk is het niet —, dat de spiegelmaker zelf vooruit niet weet of zijn spiegel al dan niet een „tooverspiegel” zal worden. Men zou daarom geen „tooverspiegel” op bestelling kunnen laten maken, want eerst als het werk gereed is, zou het resultaat bekend zijn. Moeten we den Japanschen schrijver Muraoka (1884) gelooven, dan zou die wonderbaarlijke weerkaatsing van sommige spiegels in vroeger tijd toevallig door Japansche dames ontdekt zijn.

Die spiegels zijn evenwel niet oorspronkelijk Japansch. De Chineezers toch wisten reeds vele eeuwen geleden metalen „tooverspiegels” te vervaardigen en, gelijk zooveel anders, schijnen de Japanners ook die kunst aan de Chineezers te hebben ontleend.

JAPANSCHES SPIEGELS.
FIG. 1. EEN TOOVERSPIEGEL.

En nu de verklaring van die schijnbaar raadselachtige weerkaatsing. Zij was niet gemakkelijk. Meer dan een natuurkundige heeft er zich moeite voor gegeven.

Professor J. J. Rein, in zijn voortreffelijk werk *The Industries of Japan*, noemt Atkinson als de eerste die er in 1877 de aandacht op vestigde. Een vermaard geleerd genootschap als de Royal Society of London wijdde zelfs haar aandacht aan dit vraagstuk. De uitvoerigste verklarende studie over „tooverspiegels” is dan ook in de *Proceedings* van dat genootschap verschenen en aan Ayrton en Perry te danken. 2)

Wat er voor en na hen door min of meer physisch en chemisch geschoolde onderzoekers, zooals Brewster, Govi, Bertin, Dubosq, Ives en Prinsep 3), over dit onderwerp is geschreven, brengt dan ook weinig of geen nieuws. Ik houd mij daarom vooral aan Ayrton en Perry. Het eindresultaat van hun voor den leek niet juist bevattelijk lang technisch betoog komt in het kort op het volgende neer.

De theorie van de oneffenheid der convexiteit of kromming van het spiegelvlak (*inequality of curve*) is de eenige die de Japansche „tooverspiegels” bevredigend verklaart. De „magic” is niet het gevolg van een truc (*subtle trick*) van den spiegelmaker of van een bijzonder procédé, maar heeft alléén haar ontstaan te danken aan de natuurlijke eigenschap van dun brons om onder een buitenden druk oneffenheden te vormen („*buckling*”). In andere woorden, de geheele werking dier spiegels ontstaat daardoor, dat de dikkere gedeelten platter zijn dan het overige convexe vlak, en somtijds zelfs concaaf.

Govi vooral legt er nadruk op, dat de „magische” eigenschap door het polijsten ontstaat en, hoewel toevallig, gemakkelijk willekeurig kan worden verkregen. Ook hij zegt, dat de weer spiegeling der versiering haar oorzaak vindt in de oneffenheid der convexiteit of kromming, die het spiegelvlak onder het polijsten krijgt. Daarbij wordt dan aan den achterkant een ongelijkmatige druk uitgeoefend. De chemische samenstelling van den spiegel staat met zijn „magic” in niet het minste verband.

De Japanner vergelijkt zijn ronde metalen spiegels niet; ten onrechte met de volle maan. Ook is het begrijpelijk, dat de Japanner van den ouden stempel veel waarde hecht aan een voorwerp, dat oorzaak is, dat de zon weer op aarde schijnt. Dit blijkt immers uit de welbekende, oeroude mythe en verklaart tevens, waarom in Shinto-tempels steeds metalen spiegels aanwezig zijn. 4)

Overigens spelen spiegels in het Japansche volksgeloof en in de oudere letterkunde een groote rol. Het volksgeloof is zelfs op de moderne glazen spiegels overgegaan.

Zoo beschouwt men den spiegel als de terugkaatsing van de ziel der vrouw, die hem gebruikt. Daarom zal een vrouw haar spiegel, na het gebruik, nimmer onbedekt laten. Of zij legt hem neer op den spiegelkant, óf zij bergt hem op. De spiegel van de *kyodai* (laag toilettafeltje, gedeeltelijk van Westerschen oorsprong) wordt, na gebruikt te zijn, zorgvuldig bedekt, hetzij met een doek, hetzij met een houten deksel. Bij naderend onheil, zooals ziekte, wordt het spiegelvlak dof. Zoo de spiegel onverwachts valt, beduidt dit dood, liefst van een der huisgenooten. Wanneer de bezitster van een spiegel sterft, breekt men dien in stukken en werpt ze in de rivier. Ook wordt de spiegel somtijds met zijn vroegere bezitster begraven.

En dan geldt in 't algemeen de leer, dat men in den spiegel slechts de weerkaatsing van zijn eigen innerlijke psyche, het gereflecteerde beeld van zijn intiemste, heerschende gedachten ziet. De groote dichter-ethnograaf en *folk-lorist* Lafcadio Hearn heeft ergens aan de rol van den spiegel eenige mooie bladzijden gewijd, die ik straks, vrij vertolkt, laat volgen. Mrs. James en Karl Florenz, de laatste in de navertelling van een oud volkssprookje (*Die drei Spiegelbilder*) hebben dit onderwerp eveneens behandeld. 5).

Te Tokyo, Kyoto en in vele andere plaatsen brengt menige geloovige vrouw haar metalen spiegel ten offer ten einde

bij te dragen tot het in stand komen van een reusachtig Buddha-beeld. Daartoe worden op een bepaalde plek, in de nabijheid van een tempel, deze spiegels opgestapeld. Zij liggen daar, blootgesteld aan regen, wind en stof, totdat hun aantal door de priesters groot genoeg wordt geacht om, na gesmolten te zijn, een Buddha-beeld te kunnen vormen. Ik geef thans aan Lafcadio Hearn het woord.

Ik ben in Hakata — zegt hij — de stad der *obi*-wevers, een plaatsje met fantastische nauwe straten, wonderlijk van kleur.

Ik houd stil in de Straat der Gebeden, omdat zich hier een kolossaal bronzen Buddha-hoofd bevindt dat, door een poort, mij vriendelijk schijnt toe te lachen. Die poort behoort bij een tempel der Jodo-secte, en het gelaat van dien Buddha is heerlijk sereen van uitdrukking.

Alleen het hoofd is zichtbaar, want datgene waarop het hoofd rust, is bedolven onder duizenden metalen spiegels, die er opgehoopt liggen tot aan de kin. Een opschrift bij de poort geeft opheldering.

Die spiegels zijn offers van vrouwen, daar neergelegd tot oprichting van een reusachtige zittende Buddha-figuur, die 35 voet hoog moet worden, met inbegrip van het kussen — een lotusbloem — waarop het beeld zal rusten.

Of er „tooverspiegels” onder die offeranden zijn, weet ik niet, maar zeker zijn er fraaie stukken bij. Het stemt mij droevig, dat zooveel goed werk bestemd is om spoedig geheel te verdwijnen. Eerlang toch zal het vervaardigen van metalen spiegels waarschijnlijk tot het verleden behooren, en diegene, die er dan nog naar zoekt, zal met leedwezen vernemen wat er van die stukken is geworden.

Behalve om het verlies van zooveel schoonen arbeid, doet dit schouwspel mij nog om andere redenen droevig aan. Ik bedenk hoe wellicht de gelukkige gezichtjes van bruiden, onschuldige glimlachjes van kinderen, in de meeste dier stukken eenmaal weerspiegelden. Aardige huiselijke tooneeltjes hebben zij alle zeker eens opgevangen.

Bij het aanschouwen van die duizenden daar neer geworpen spiegels kan ik bijna niet gelooven, dat er niets is overgebleven van al die gelaats-trekken en al die emoties, die eenmaal in die oppervlakten weerkaatst werden. Het is alsof zij er nog in rondspoken, en gaarne zou ik aannemen dat, als ik heel stil nader kwam en eens plotseling een spiegel omkeerde, er een stukje verleden te aanschouwen zou zijn. Een oude Japansche vertelling, *Matsuyama no Kagami* (De Spiegel van den Heuvel der Pijnboomen) komt mij bij deze gedachte voor den geest.

Dat verhaal luidt als volgt.

In overoude tijden, leefde er op een eenzame afgelegen plek, een jeugdig echtpaar met hun kind. Dit dochttertje was beider vreugde en de appel hunner oogen. De namen dier goede lieden zijn reeds lang vergeten, maar de plaats hunner inwoning heette Matsuyama, in de provincie Echigo.

Nu gebeurde het eens, toen het meisje nog heel klein was, dat de vader zich naar de hoofdstad moest begeven. Het was voor de vrouw en het kindje te ver en te vermoeiend om mede te gaan, zoodat de man alleen vertrok, met de belofte fraaie geschenken te zullen meebrengen. Het vrouwtje, dat nooit verder had gereisd dan tot het naastbij gelegen dorp, was bezorgd over haar man, want zij vreesde dat hem op dien verren tocht een ongeluk zou overkomen. Maar haar angst bleek ongegrond, want spoedig keerde hij in goeden welstand terug.

De man had heel wat te vertellen van zijn reis en van alles wat hij in de hoofdstad had gezien. Voor zijn kleine meisje had hij mooi speelgoed meegebracht en voor zijn vrouw iets heel bijzonders: een s p i e g e l. In een eenvoudige houten doos, die hij haar toereikte, zag zij een ronde metalen schijf liggen. De achterkant was van zilver en versierd met hoog uitstekende ornamenten, terwijl de voorkant zoo licht en helder als kristal was.

JAPANSCHESPIEGELS.

FIG. 2. EEN OUDE SPIEGEL MET MOOI RELIEF-WERK.

„Kijk er nu eens goed in en vertel mij dan, wat ge ziet”, zeide de man tot haar. Met verbazing en bewondering keek de jonge vrouw in den spiegel, want zij zag er een gelukkig, lachend gezicht in, dat haar aankeek.

„Nu, wat ziet ge?” vroeg haar echtgenoot, die zich vermaakte met de verbazing zijner vrouw en trotsch was iets geheel nieuws te hebben meegebracht.

„Ik zie een mooie vrouw, die mij aankijkt en de lippen beweegt alsof zij tot mij wil spreken; maar wat het vreemdste is, ze heeft een blauwe kimono aan, precies als ik er nu juist een draag!”

„Och, dom vrouwtje! Het is uw eigen gezicht en uw eigen kleeft”, zeide de man, die zich in kennis ver verheven voelde boven zijn onwetende wederhelft. „Die ronde metalen schijf noemt men een spiegel. In de hoofdstad bezit bijna iedere vrouw zoo'n stuk metaal, maar hier in Matsuyama is er nog nooit een geweest.”

Het goede vrouwtje was verrukt over het geschenk en gedurende de eerste dagen kon zij maar niet genoeg in den spiegel kijken, want zij had immers nooit te voren haar eigen gelaat aanschouwd. En dan verheugde zij zich over haar eigen schoonheid. Toch vond zij het een te kostbaar ding om zoo maar iederen dag te gebruiken en zij pakte daarom den spiegel weer in en borg hem weg met andere voorwerpen van waarde.

Zoo verliepen er vele jaren van onverstoord geluk en voorspoed.

De vreugde der ouders bleef hun dochtertje dat opgroeide als evenbeeld harer moeder. Het was zoo lieflijk en ijverig, dat iedereen wel van haar moest houden.

Gedachtig aan de spoedig onderdrukte opwelling van ijdelheid, bij het aanschouwen van haar eigen bekoorlijke gelaatstreken, hield de moeder den spiegel zorgvuldig buiten het bereik van het meisje. Zij vreesde, dat ook haar kind in zelfbewondering zou vervallen bij het zien van haar eigen lieflijk beeld. De moeder sprak dus nooit meer over den spiegel en de vader dacht niet meer aan het geval.

De dochter groeide daarom even eenvoudig op als de moeder altijd geweest was en bleef zich van haar schoonheid onbewust.

Maar eindelijk kwam er een donkere wolk over hun zonnig levenspad. De moeder werd ziek en, met hoeveel toewijding zij ook door haar dochter werd verpleegd, haar toestand werd steeds zorgelijker.

Toen zij gevoelde, dat zij man en kind spoedig moest verlaten, werd haar ziel bedroefd. Zij riep haar dochter en zeide: „Ge moet weten dat ik spoedig zal heengaan en van vader en u moet scheiden. Als ik er niet meer zal wezen, beloof mij dat ge dan iederen morgen en iederen avond in dezen spiegel zult kijken; dan zult ge mij kunnen zien en weten, dat ik steeds over u blijf waken. En stort dan uw hart aan mij uit en klaag mij steeds uw nood.” Bij deze woorden overhandigde zij de doos met den spiegel aan haar dochter 6).

Deze beloofde onder tranen te doen wat haar moeder wenschte, en zoo viel de strijd van het heengaan, dat spoedig daarop volgde, de zieke vrouw minder zwaar.

De gehoorzame dochter vergat den laatsten wensch van haar moeder niet. Iederen morgen en avond nam zij den spiegel uit de doos en keek er lang en ernstig in. Dan zag zij de als levende, schitterende beeltenis van haar gestorven moeder; niet bleek en ziekelijk, zooals in den laatsten tijd van haar leven, maar de bekoorlijke jonge moeder van weleer. En voordat zij zich ter ruste begaf vertelde zij aan dat beeld van haar moeilijkheden en beproevingen, haar zorgen en haren strijd. En 's morgens, vóór zij haar werk begon, vroeg zij aan dat beeld de sympathie en aanmoediging, die zij zoo noodig had om door het leven te gaan. Zoo leefde de dochter dagelijks als 't ware onder moeder's oog, er steeds naar strevende om volgens haar wenschen te handelen. En wanneer zij 's avonds tot de beeltenis in den spiegel kon zeggen: „Moeder, ik heb heden in uw geest gehandeld”, dan was zij gelukkig.

De vader, die de handelingen zijner dochter een tijdlang zwijgend had gadegeslagen, vroeg eindelijk eens wat haar daartoe bewoog. „Vader”, antwoordde zij, „ik kijk dagelijks in den spiegel om mijn moeder te zien en met haar te spreken.”

En zij vertelde hem van moeder's laatsten wensch. Toen werd het hart van den vader geroerd door den eenvoud en de trouw, door de behoefte om goed te wezen, die in het hart van zijn dochter lagen. Maar tevens gevoelde hij droefheid en medelijden met haar, omdat zij dwaalde en haar beweegredenen ijdel waren. Toch viel het hem zwaar zijn kind te zeggen, dat het beeld slechts de weerspiegeling was van haar eigen bekoorlijk gelaat, hetwelk door voortdurende sympathie en den, zij het ook denkbeeldigen omgang, met den dag meer op dat der lieve doode was gaan gelijken. Zoo hij haar dat zou zeggen, zou hij iets breken van zijn dochter's kracht; zou hij iets moois en reins in haar gemoed voor altijd verwoesten. En diep geroerd, zweeg hij.

Zoo luidt het oude verhaal.

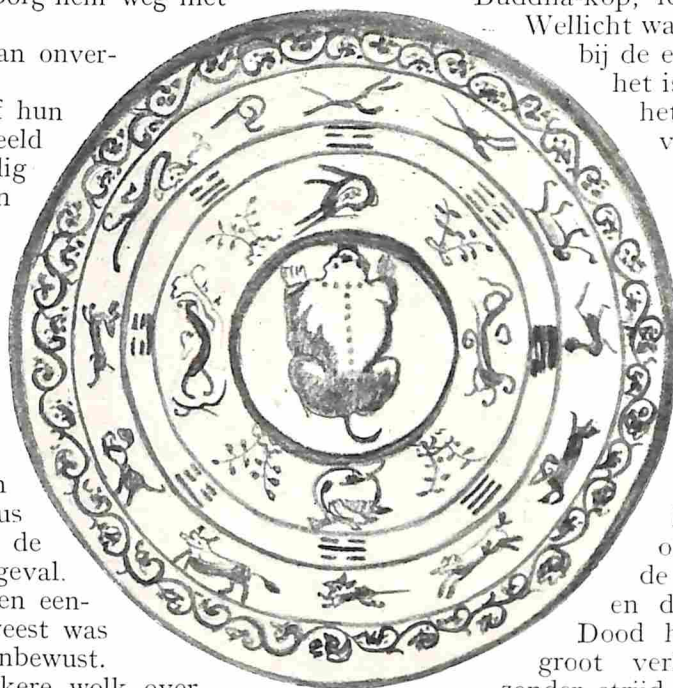
Was die onwaarheid werkelijk zoo droevig, die schijn inderdaad zoo verwerpelijk als het den vader toescheen? Of was zijn ontroering even ijdel als de spijt, die ik gevoelde over het lot van al die weggeworpen spiegels, daar bij den Buddha-kop, ieder met zijn eigen geschiedenis?

Wellicht was het meisje in haar onschuld dichter bij de eeuwige waarheid dan de vader. Want het is immers in de wet der dingen dat het tegenwoordige de schaduw van het verleden is; dat de toekomst de weerspiegeling van het heden zal zijn.

Zeker, de dochter zag haar moeder en sprak tot haar ziel, terwijl zij het beeld aanschouwde van haar eigen jonge oogen en haar eigen lippen van liefde fluisterden! De spiegel was slechts het stoffelijke hulpmiddel tot de alles beheerschende sympathie.

Zoo is een ieder onzer als een spiegel, iets weerkaatsend van het heelal. Misschien is het ook ons lot om te worden saamgesmolten evenals de duizenden spiegels voor den tempel en door den machtigen beeldhouwer, die Dood heet, veranderd te worden in één groot verheven geheel, zonder hartstocht, zonder strijd.

TAKE 7).

JAPANSCHESPIEGELS.
FIG. 3. SPIEGEL MET DE TEEKENS VAN DEN JAPANSCHEN DIERENRIEM.

1) Volgens het Japansche volksgeloof zal een kwade droom niet uitkomen zoo men dien aan de nantenstruik (*Nandina domestica*) vertelt. Genoemde nanten, die met haar roode vruchtjes zeer decoratief is, speelt ook overigens in de folklore der Japanners een belangrijke rol.

2) Proc. Royal Society of London, vol. XXVIII (1878—79).

3) Gedeeltelijk aangehaald in Rein's werk en gedeeltelijk in F. von Wenckstern, *Bibliography of the Japanese Empire*. Vergel. ook B. H. Chamberlain, *Things Japanese*, 4e uitg., p. 320.

4) Ik herinner er hier slechts aan, dat door Uzumé's rumoerigen dans en het voorhouden van een metalen spiegel aan Ama-terasu, de Zonnegodin, deze uit de donkere grot werd gelokt, waarin zij zich, uit ergernis over haar broeders gedrag, had teruggetrokken. Daardoor lag de wereld in diepe duisternis. Toen nu de Zonnegodin op het rumoer te voorschijn kwam, hielden de andere goden haar een spiegel voor, waarin zij haar eigen schitterende schoonheid gewaar werd. Verrukt als zij was, bleef zij buiten de grot en heeft van dien tijd af de aarde weer verlicht.

5) Dr. W. van Bemmelen heeft het in zijn merkwaardig boek *Wonderlijke geschiedenissen der stof* ook over spiegels. Hij zegt daar o. a. in het hoofdstuk *De Chineesche spiegel* zeer terecht: „Geen mensch kan de wereld anders beschouwen dan in den spiegel van zijn eigen geest, en al moge het tafreel hem nog zoo wonderbaarlijk voorkomen, toch is hij zelf het spiegelvlak.

Eén is hij met zijn spiegel, die met hem oud wordt en met hem vergaan zal, als hij sterft.”

Ook dat zou men een soort van relativiteitstheorie kunnen noemen maar een zuiver psychische. (Kant- teekening van den Uitgever).

6) In vroeger tijd was het veelal de gewoonte, dat een Japansche moeder haar dochter een spiegel mede ten huwelijk gaf. Deze moeder deed het kort vóór haar sterven.

7) Také (Bamboe) was de Japansche *nom de plume*, waaronder wijlen Mevrouw de wed. M. S. E. Serrurier—ten Kate gedurende ettelijke jaren een aantal Japansche en Indische schetsen in de *Java Bode*, het *Weekblad voor Indië* en andere bladen publiceerde. De Japansche schetsen waren veelal vrij bewerkt naar Lafadio Hearn, hoewel lang niet altijd. Het onderhavige stuk over spiegels is grotendeels oorspronkelijk en dagteekent waarschijnlijk van omstreeks 1908. Het wordt hier, na den dood der schrijfster, uitgegeven door haren broeder, Dr. Herman ten Kate.

HOE DE DIEREN SPREKEN

33) DOOR WILLIAM J. LONG.

Met toestemming van den schrijver
vertaald door S. CILIA STOFFEL.

Op den bodem ervan ligt, meen ik: het feit, dat er in ieder dier in den natuurstaat iets is, tegelijk geheimzinnig en toch bekend, dat sterk werkt op onze belangstelling en onze sympathie, alsof we een zwakke schaduw van ons andere ik zagen of een vluchtige herinnering hadden opgevangen van dien vervlogen tijd, toen we leefden in onze heerlijke, kinderlijke wonderwereld.

Van den beginne af aan kwam ik dus alle dieren tegemoet op de onpersoonlijke manier van een kind, dat, vreemd genoeg, persoonlijkheid aan al wat leeft toeschrijft, en het eert ook. Deze nieuwsgierige kleine zwervers uit het bosch of van de wei met bessen, schuw en heerlijk levendig, waren allemaal individuen evenals ikzelf, die elk op hun eigen blijde wijze de vreugde des levens zochten. Het eenige wat mij speet was, dat ik te onbeholpen, te opdringerig was, te weinig wist van het doen en laten van 't wilde volkje, en zoo menigen schuchteren vogel of ander dier verschrikte, die ik graag had willen kennen.

Dit alles is ook heel natuurlijk; de ingeschapen neiging van een kind, zoowel als van een dier, is eer nieuwsgierigheid dan vrees of lust om te doodden. Wanneer het kind aan zijn natuurlijke neigingen wordt overgelaten, treedt het elk levend wezen met een mengeling van schuwheid of verlegenheid en levendige belangstelling tegemoet; het wordt niet uit zijn aard, maar door het slechte voorbeeld van die ouder zijn een vijand van 't natuurvolkje, leert het schrik aanjagen en kwellen en doodden. Ik zou, dunkt me, hiervan het vrij stellige bewijs kunnen leveren, als het er hier de plaats voor was; maar bewijzen is geheel onnoodig. Ga zelf tegen de schemering naar de groote bosschen, laat uw gewoonten thuis; ga alleen en ongewapend; hoor dat bladgeritsel, dat zachte loopen, dat u onmiddellijk doet stilstaan; zie dat vreemde dier, dat in 't paadje voor den dag glijdt en zich omkeert om met lichtende oogen naar u te kijken. Ga dan eens snel uw eigen geestesgesteldheid na, en ge zult de waarachtigheid beseffen van de natuurlijke of instinctieve houding van een mensch tegenover het geheim des levens.

Helaas hebben de dieren uit de natuur, in de buurt van onze woning, geleerd, dat de mensch onnatuurlijk is, een wezen om bang voor te zijn, en hun nieuwsgierigheid heeft plaats gemaakt voor een andere neiging. De jonge toonen hun natuurlijke neiging vrij; maar de oude hebben te veel geweren van ons gehoord, zijn te dikwijls lastig gevallen door onze bemoeizieke honden of tot niets nutte katten, hebben te veel geleden door onbeschofte eier- of huidverzamelaars om zich nog langer tot ons aangetrokken te voelen, wanneer we 't veld ingaan. Als ge u verder van de beschaving verwijdert, wordt het gemakkelijker om van de aangeboren nieuwsgierigheid van een dier partij te trekken; in het verre Noorden of de afgelegen „jungle”, of overal waar de mensch gelukkig onbekend is, komen ze ons nog onbevreesd onderzoeken, of rustig staan kijken, zooals het sneeuwhoen met onschuldige oogen, als ge langs hen heen gaat. In de streken daar tusschen in, die gedu-

rende een kort tijdperk in den herfst van sportliefhebbers te lijden hebben en dan aan een lange eenzaamheid overgelaten worden, zijn de dieren wild of tam, al naar gelang van het jaargetijde; en het kwam me wel voor,

niet altijd, maar af en toe, alsof ze op een onnaspeurlijke manier verschil maken tusschen mensch en mensch, op 't eerste wat ze van een jager opsnuiven er van doorgaan, maar blijven om blijk te geven van hun belangstelling in een onschadelijken zwerver door de bosschen.

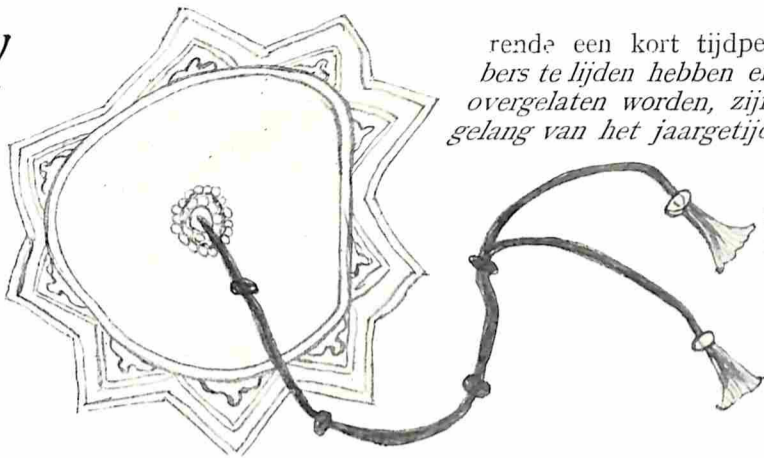
Dat laatste is gewis louter veronderstelling, en sommigen komt het misschien wel heel fantastisch voor; maar wees

er verzekerd van, dat het op herhaalde ondervinding berust. Zoo kwam ik eens op een avond in een kamp van jagers, die in een droevig geval verkeerden. Ze waren in een streek, waar veel herten zaten en hadden op ruimschoots wild gerekend om hun tafel te voorzien; maar langer dan een week hadden ze geen vleesch geproefd en ze hadden ergens honger. De herten waren zoo wild als roofvogels, verzekerden ze mij. Ze hadden elken dag gejaagd; maar doordat de dieren zoo schuw waren en door het droge weer, waardoor de blaren luid onder de voeten ritselden, was het onmogelijk gebleken om ze dicht genoeg onder schot te krijgen, en dat alles deed de gedachte bij mij opkomen, dat wie wild wil zien, zijn geweer moet thuis laten. Ik had dien dag wel twaalf herten ontmoet; de meeste waren gemakkelijk binnen mijn bereik en een paar stonden met vragende oogen, terwijl iemand zijn camera had kunnen klaar maken en een kiek van hen nemen.

Juist den volgenden morgen, en binnen een mijl van het jagerskamp, was ik getuige van een heel gewoon boeiend tooneeltje, waarbij de hertenaard uitkwam. Bij zonsopgang kwam ik aan een moeras langs den zoom van een rivier, waar mogelijk een paar goede forellen te vinden waren, en aan den rand van het open terrein stonden een hinde en haar flink uit de kluiten gewassen kalf, geen twintig meters weg. Het hertje, een kleine bok, bij wien de knobbels van zijn eerste gewei al zichtbaar waren, hief met een ruk zijn kop op, toen ik verscheen, en op hetzelfde oogenblik liet ik me achter een liggenden mossigen boom-

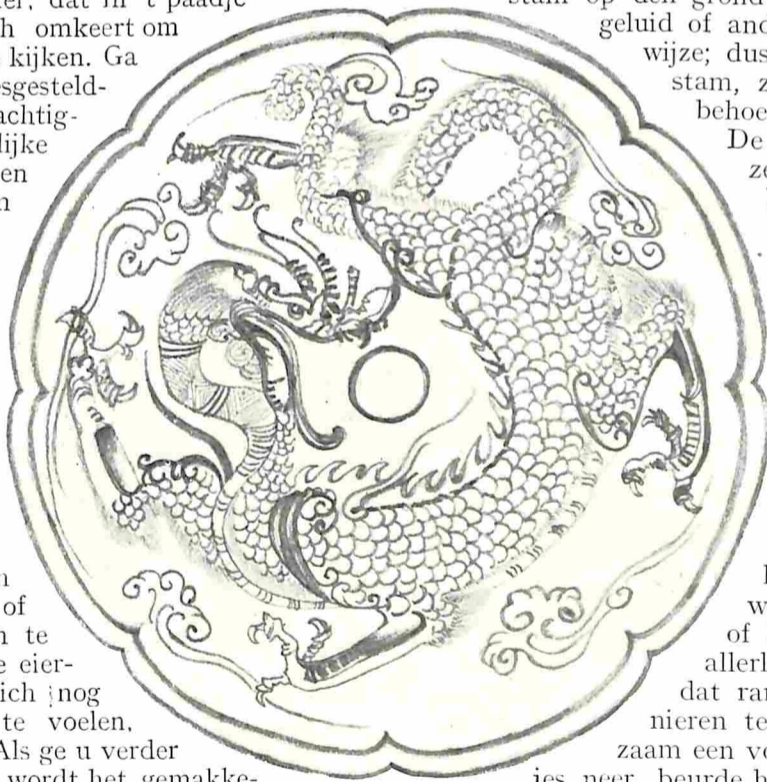
stam op den grond vallen. Er volgde geen gierend geluid of andere alarmkreet op die handelwijze; dus ik krabde een laag mos van den stam, zette die als muts op en stak behoedzaam mijn hoofd naar boven.

De oude hinde was nog aan 't grazen; de bok stond als een levend beeld met al zijn aandacht bij de plek, waarik verdwenen was. Hij had iets gezien, wat wist hij niet, en hij wachtte af, dat het zich nog eens zou vertoonen. Bij het verschijnen van mijn muts leek het of zijn oogen groter werden en fonkelden, toen hij de beweging gewaar werd. Zonder van standplaats te veranderen, want door zijn verbazing leek hij als in den grond geworteld, begon hij zijn lichaam naar links en rechts te wenden, stak hij zijn kop hoog op of liet hem laag zinken, nam hij allerlei sierlijke houdingen aan, om dat rare stukje mos maar op alle manieren te bekijken. Toen hief hij langzaam een voorpoot op, zette dien heel zachtjes neer, beurde hem weer op, en stampte er hard mee. Daar hij geen antwoord op zijn uitdaging kreeg, liep hij zijwaarts naar zijn moeder, maar hield zijn blikken nog op den boomstam gevestigd. Bij zijn aanraking of roep hief zij haar kop op, terwijl ze met haar neus pal naar me wees, alsof hij haar op de een of andere manier verteld had, waar ze eens op letten moest.

JAPANSCH E SPIEGELS.

FIG. 4. EEN PORTATIEF SPIEGELTJE VAN OUD MODEL.

JAPANSCH E SPIEGELS.

FIG. 5. SPIEGEL MET AFBEELDING VAN DEN DRIEVINGERIGEN DRAAK.

Foto Boom.

HET MOLENVEN TE SAESVELD BIJ BORNE.

DIT MOOIE PLEKJE ZAL EERSTDAAGS PUBLIEK VERKOCHT WORDEN.

MOGE HET NIET IN DE HANDEN VAN ONTGINNERS KOMEN EN ZIJN SCHOONHEID VERLIEZEN!

Het was een wondermooi gezicht, het veelkleurige veen als een tapijt uitgespreid aan de voeten van de bosschen in heerlijke Octoberpracht, en aan den scharlaken zoom er van die twee mooie dieren, met vlammeende oogen, vragend wie de indringer toch zou zijn. Langer dan een minuut, terwijl ik roerloos bleef, hield de hinde haar oogen pal op den boom; toen zei ze op haar eigen zwijgende manier: „Er is niets, bokje; wees maar niet bang,” en ze begon weer te grazen. „Maar er is iets; ik heb het gezien,” hield het bokje vol, terwijl hij zijn moeder stompte door met zijn kop tegen haar flank te duwen. Dat was de eerste en eenige keer, terwijl hij dien haastigen duw gaf, dat hij zijn oogen afwendde van wat hem geboeid hield. De hinde keek een tweeden keer, zag niets ongewoons, en had zich omgekeerd om langs den zoom van het open terrein te gaan grazen, toen het bokje haar op de een of andere wijze riep. „Zie je 't dan niet, dat witte ding onder 't mos, net een gezicht?” zei hij. „Daar! het bewoog weer!”

De moeder, die met den rug naar me toestond, draaide haar kop om, alsof ze hem zijn zin wilde geven, en om haar aandacht te trekken zwaaide ik de mosmuts als een slinger heen en weer. Dat maakte dat ze zich omgooide, een en al verbazing, en ik liet mijn hoofd zinken, terwijl zij maar bleef staren. Toen ik weer keek, waren beide herten bezig nader te komen, de moeder voorop, het hertje wat achteraf, alsof het zeggen wilde: „Voorzichtig nu! Het is groot, en het verstopt zich daar net achter dien stam.” Zoo naderden ze behoedzaam, hielden telkens stil om eens met een voorpoot te stampen, en elk oogenblik dat ze me uitdaagden liet ik de muts met een knik antwoorden. Toen ze zoo dichtbij waren, dat ik wist, ze moeten gauw mijn oogen van het mos onderscheiden, dook ik weg. Ik luisterde naar hun alarmkreet of naar 't klotsen van hun vluchtende pootjes, toen een grijze snuit over den stam gleed, en ik legde mijn vlakke hand tegen de wang van de moeder, eer ze wegsprong.

Nu was er niets vreemds of nieuws in dat alles; integendeel, het leek heel veel op wat ik bij andere nieuwsgierige herten had waargenomen. Het eenige verrassende in de vertooning was dat de hinde, ofschoon ze de aanraking van mijn hand gevoeld en ongetwijfeld den mensch er achter geroken had, na een paar sprongen plotseling stilstond en zich omkeerde om weer naar den boomstam te turen. Dat ze nog steeds nieuwsgierig was, nog steeds onvoldaan, was duidelijk genoeg; wat ik wel eens zou willen weten is, of ze net zoo gedaan zou hebben als een van de hongerige jagers in mijn schoenen had liggen loeren op een kans of op het oogenblik om haar te doden.

IX. VAN VLAKBIJ.

Het is gemakkelijk, veel gemakkelijker dan men meent, om dicht bij vogels of andere dieren in 't wild te komen; want als we ze een paar keer op de vriendelijke, onpersoonlijke manier, zooals ik heb trachten te beschrijven, tegemoet gekomen zijn, blijken er twee merkwaardige dingen: ten eerste, dat ze ons niet scherp zien, zoolang we ons stil houden; ten tweede, dat zelfs hun scherpe neus ons spoor verliest, wanneer we een poosje rustig zijn geweest.

Het oog is bij alle dieren die ik kon waarnemen een zwak punt. Altijd steunen ze blijkbaar minder op hun gezicht dan op een hunner andere zinnen — tenminste als het hun veiligheid geldt. Het lijkt wel, of ze een en al oog zijn, wanneer ze hun nieuwsgierigheid willen bevredigen. Bij andere gelegen-

heden zullen ze een plotselinge of ongewone beweging gauw genoeg snappen; maar ze zijn verwonderlijk blind voor alles wat onbeweeglijk is, hoe klein of groot het ook is. Herhaaldelijk, als ik zoo stil zat zonder me te verbergen, maar met neutrale kleeren, die in overeenstemming waren met de zachte tinten van het bosch, is het me overkomen, dat hert, eland, rendier, beer, wolf, vos, lynx, otter, wakkere waakzame dieren van allerlei soort, tot op een afstand van nog geen paar meters naderden en er niets van merkten, eer een gepiep of een lichte beweging hun aandacht trok. Dan wendden ze zich bliksemsnel naar mij toe, vol verbazing, en verrieden me door hun houding, dat ze me tot op dat oogenblik niet opgemerkt of vermoed hadden. Bijna zonder uitzondering kwamen de dieren van de hertenfamilie bij zulke gelegenheden een stap nader, met opgeheven kop, met oogen, die van allerlei vroegen; maar roofdieren lieten gewoonlijk na een doordringenden blik hun kop zakken, alsof ik niets te beteekenen had, en liepen listig in een kring om me heen om lucht van me te krijgen. Of 't me lukken zou, of 'k een beteren kijk op het dier zou krijgen, hing in beide gevallen van slechts één voorwaarde af, en dat was: me doodstil houden. Zoolang ik aan die voorwaarde voldeed, scheen niet een van die behoedzame dieren er ook maar eenig duidelijk besef van te hebben, waar ze naar keken.

Ja, bijwijlen was hun gebrek aan onderscheidingsvermogen bijna ongelooflijk. Toen ik op een winterdag een bevroren meer in Ontario overstak, ontdekte ik in de verte een stip, die zich over de sneeuw voortbewoog, en bleef doodstil staan om die in 't oog te houden. De stip kwam mijn kant uit, naderde en ging over in een otter, die daar op zijn gewone vroolijke manier aan kwam scharrelen, met een of twee haastige sprongen op zijn korte pooten, en dan een heel eind voortglijden op zijn breeden buik. Daar het heel droog en stil in de lucht was, was 'k niet bang voor zijn neus, die niet zoo gevoelig is als menig andere (misschien door de bijzondere klep of flap die hem stevig afsluit als een otter onder water zwemt); maar zijn oogen en andere zintuigen zijn buitengewoon goed, en het leek onmogelijk, dat hij een mensch over 't hoofd zou zien, die recht op het besneeuwde ijs stond, zoo in 't oog loopend als een vlieg in de melk.

Ik volgde zijn nadering met levendige belangstelling, me afvragend, hoe Keeonekh in vergelijking met andere leden van de wezelfamilie zou handelen, wanneer hij merkte, dat hij dicht bij me was; of hij weg zou schieten als een vischmarter, of me negeeren als een „mink”¹⁾ of me zijn tanden laten zien als een hermelijntje.

Daarkwam hij aan, onbevreesd, zooals een otter trekt, zonder te letten op den vijand op zijn weg, tot hij stilstond, met een poot rustend op een van mijn sneeuwschoenen, en met zijn breeden snuit begon hij te trekken, alsof hij iets in de lucht ontdekte dat hem niet aanstond. Een poos aarzelde hij, snuffte hier, luisterde daar, keek scherp het meer rond, in de bosschen dichtbij; overal, behalve in mijn gezicht boven hem, en sing toen verder in de richting die hij ingeslagen was, met een recht spoor achter zich aan. Niemand kan vertellen wat er in zijn kop omging, en 't was een heel verstandige kop; maar uit zijn wijze van doen scheen ik te mogen opmaken, dat hij me niet gezien had, toen hij me letterlijk vlak langs den neus was gegaan. Ik was slechts een boomstomp voor hem, een van de vele die hier en daar uit het ijs aan de kust staken.

(Wordt vervolgd).

1) Een ottersoort.